

Trayana Lateva

(Bulgaria, Paisii Hilendarski University of Plovdiv)

A Round Table on *Bulgarian Studies in Bucharest: Academic Trajectories and Research Perspectives*. On Local Models of Contemporary Bulgarian Studies

Abstract: This article provides an overview of the round table *Bulgarian Studies in Bucharest: Academic Trajectories and Research Perspectives*, held on 27 March 2025 at Paisii Hilendarski University of Plovdiv. The forum was initiated by the Plovdiv University team working under the National Scientific Programme *Development and Promotion of Bulgarian Studies Abroad*, and formed a logical continuation of a series of similar academic events held over the past three years with participants from Poland, Hungary, Greece, and the United States. The round table offered an opportunity to discuss key perspectives and challenges concerning the teaching of Bulgarian language and literature at the University of Bucharest.

Keywords: round table, academic forum, Bulgarian Studies, National Scientific Programme, University of Plovdiv, University of Bucharest

Траяна Латева

(България, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“)

Кръгла маса „Българистиката в Букурещ – академични траектории, изследователски перспективи“ – локални модели на българистиката днес

На 27 март 2025 г. в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ се проведе Кръгла маса на тема „Българистиката в Букурещ – академични траектории, изследователски перспективи“, зад чието инициране стои екипът на пловдивското висше училище, работещ по Националната научна програма „Развитие и утвърждаване на българистиката в чужбина“, начело с проф. д.ф.н. Любка Липчева-Пранджева. Инициативата се явява логично и необходимо продължение на поредицата от академични срещи от сходно естество, реализирани през изминалите няколко години с участието на българисти от Полша, Унгария, Гърция и Америка.

Кръглата маса бе открита с радушно приветствие от проф. Липчева-Пранджева, чиито встъпителни думи очертаха периметъра на досегашните дейности и целевите ориентири. Тя припомни, че при стартирането на научната програма преди три години утвърденото впечатление е било, че българистиката се намира в „насипно състояние“, обуславящо абсолютната несигурност по отношение на степента на функциониране на отделните центрове, в които въпросната научноизследователска област се развива във всички свои форми и вариации – от наченки на присъствие на българска култура до пълно академично разгръщане на класическата филологическа специалност. В този смисъл Кръглите маси са спомогнали за проучването на моделите и установяването на тяхната ефективност по региони, което е гарант не само за опознаването на „локалната опитност“, а и за изготвянето на национална стратегия за развитието на българистиката, заложено като крайна цел на програмата.

Преди да пристъпи към представянето на всеки от гостите – доц. Каталина Пую, д-р Николай Паскалев и д-р Андреа Раду-Беженару, проф. Липчева-Пранджева запозна присъстващите с мотивите зад избора на названието на събитието, в чиято основа е залегнала отличната умелост и на тримата преподаватели от Букурещкия университет да съчетават в своята професионална реализация различни умения – да бъдат едновременно преподаватели, изследователи и творчески личности.

Първа сред тримата гости думата взе доц. К а т а л и н а П у ю – ръководител на Секцията по български език и литература към Департамента по руска и славянска филология на Букурещкия университет. Богатият ѝ професионален опит утвърждава нейния статут на специалист с разнопосочни интереси и впечатляващ капацитет, оползотворен не само в академични условия. На нея са поверени занятията по българска литература в непосилния, според преценката на проф. Липчева, диапазон от старобългарския ѝ етап до съвременните ѝ прояви. Изследователските ѝ дирения демонстрират ангажираност с конкретни литературно-исторически периоди (напр. прозата на 80-те години на XX век в България и Румъния) и талант за прецизно вглеждане в отделни детайли на поетологията (напр. символиката на водата). Освен като преподавател и научен работник, доц. Пую се изявява и като преводач. Нейна е заслугата за превръщането на една от емблемите на българската съвременна литература – писателя Георги Господинов, в разпознаваемо явление и на румънска територия. Преводаческата ѝ дейност не се ограничава единствено до творчеството на Господинов, а обхваща и други автори като Боян Биолчев, Христо Бойчев и др.

Доц. Пую се ангажира със задачата да представи историята на Университета и Катедрата. Букурещкият университет е основан през 1857 г., като към настоящата дата има 19 факултета. Над 20 000 студенти се обучават в държавната институция, която е месторабота за над 3000 преподаватели. Освен в Букурещ, лекторати по български език има и в Крайова, Тимишоара и Клуж, където през настоящата година е открит един допълнителен, със съдействието на българския посланик в Румъния. На този фон Секцията по български език и литература в румънската столица е единствената в страната, която има А-специалност „Български език“ и Б-специалност – друг език по избор на студентите. Принципът за разпределението на задълженията се определя спрямо научната област, в която всеки от членовете на колектива специализира – доц. Пую преподава литература, докато д-р Раду-Беженару и д-р Паскалев са лингвисти.

Факултетът по чужди езици и литература е едно от най-важните академични звена в рамките на Букурещкия университет, което се отличава от останалите с богатата си традиция в преподаването и наличието на програми с над 35 чужди езика. Именно там свой дом намира и специалността „Славянска филология“, която датира от далечната 1891 г., когато славистът Йоан Богдан – основател на първата Катедра по славянски езици, изнася встъпителна лекция пред аудитория, посветена на ползите от изучаването на славистика от румънци. Половин век по-късно Катедрата е съхранила своето съществуване, но в началото дейността ѝ се устройва под формата на лекторати в рамките на Филологическия факултет – с български, чешки, полски, сърбохърватски, словашки език. Студентите в Румъния изучават две специалности – А-специалност и Б-специалност, като разликата между тях се изразява в броя на часовете на практическите курсове, които в Б-специалност са редуцирани. През учебната 1951 – 1952 г. славянските езици вече имат статут на А-специалност, което извежда румънския в позиция на втора специалност, а руският се изучава като трети език. Доц. Пую подчерта, че още от началото на въвеждането на въпросната система българският език се причислява към А-специалностите.

Специалността „Български език и литература“ първоначално функционира само с един преподавател – проф. Екатерина Пискупеску, специалист по български и старославянски, чиято всеотдайна работа в полето на българистиката продължава до 1959 г., когато тя се пенсионира. Подкрепа в начинанието от българска страна тя получава през 1954 г. с пристигането на първия наш лектор с договор за тригодишен мандат. През учебната 1957–1958 г. решение на Министерството на народната просвета постановява катедрата да бъде разделена на две единици – Катедра по западнославянски езици (чешки, полски, словашки и украински) с ръководител Елена Фодор и Катедра по южнославянски езици (български, сръбски и старославянски) с ръководител сърбиста Мирко Живкович, а на по-късен етап, русиста Георги Михаила. Настъпването на 1963 г. бележи нова промяна в организацията, която налага обособяването на отделен факултет, който се нарича Факултет по славянски езици, създаден в резултат на обединяването на секциите по руски език и славянски езици. Периодът 1984–1989 г. е кризисен за славистиката – броят на местата в хуманитарните секции драстично намалява и славянските езици с недостатъчно широко разпространение са прехвърлени към Б-специалност. Следващите години също минават под знака на групирания и разпади, а Катедрата по славянски езици и литератури се съхранява като самостоятелно звено до 2012 г. с ръководител проф. Константин Джамбашу. Заличаването ѝ настъпва вследствие на сливането ѝ с Катедрата по руска филология, за да се даде ново начало, познато като Департамент по руска и славянска филология, начело на който в момента стои русистката – проф. Аксиния Красовски. В неговата структура е отредено място за 8 секции (българска, сръбска, хърватска, словашка, чешка, полска, украинска и руска филология), както и за лекторати по македонска и словенска филология.

След доц. Пую думата взе д-р Н и к о л а й П а с к а л е в – гл. ас. в Секцията за съвременен български език в Института за български език към БАН и понастоящем лектор в Букурещкия университет. В началото на изложението си, в знак на почит и уважение, той запозна аудиторията с имената на представителите на едно достойно и в много отношения „първопроходно поколение филолози“, част от които познава лично, тъй като са били негови преподаватели в Софийския университет – проф. Надежда Драгова, проф. Моско Москов, проф. Кирил Димчев, проф. Максим Младенов, проф. Румяна Станчева, проф. Бистра Ганчева, проф. Иван Станков, доц. Страхил Попов, доц. Неда Павлова, доц. Роман Хаджикосев и др.

Д-р Паскалев, чийто стаж на румънска територия вече наброява осем години, разказа от първо лице за предизвикателството да си лектор в Букурещкия университет. Ученият сподели, че задачите му са разнообразни, понякога дори изненадващи, което ги прави трудно приспособими към една стандартна длъжностна характеристика. На първо място д-р Паскалев постави стремежа към провокиране на интерес у румънските студенти към българската култура и литература, чието увенчаване с успех е подпомогнато от редица благоприятни предпоставки. Въпреки че в началото голяма част от обучаващите се не познават кирилската азбука, те имат добра ориентация относно България, тъй като поне веднъж са я посещавали. Не липсват познания, свързани и със съвременната популярна култура, особено в сферата на музиката, киното и спорта, където известните за румънските студенти наши творци са най-многобройни.

На второ място се нарежда пряката комуникация със студентите – съществен фактор за въвличането им в дискусии на различни теми, обогатяващи лексикалния им запас, и осмеляването да започнат да се изразяват на изучавания език, като се отърсят от притесненията, свързани с недокрай пълноценното му овладяване. Д-р Паскалев обърна внимание на факта, че важен ресурс в процеса на обучение са българските филми, както и различни видео материали, налични онлайн. В тази връзка, откроена бе инициатива на

сайта „Гледам.БГ“ (стрийминг платформа за българско кино с богат каталог от заглавия) да бъдат интегрирани субтитри на български език към достъпното в електронна среда филмово съдържание. Начинанието се оказва с неочаквано за създателите приложение и в университетска среда при изучаването на български език като чужд.

Налице са и живи контакти със съвременната българска култура както в миналото, така и към днешна дата, за което свидетелстват ежегодно организираните срещи с преподаватели и писатели, както и посещенията на културни събития в различни градове в България, обвързани и с честването на български национални празници. Д-р Паскалев подчерта, че общуването със студентите не се ограничава само до отредените по график занятия в строго формална обстановка, а продължава и извън университетските аудитории, където творческите импулси достигат още по-пълноценно реализацията си чрез колективни усилия. Това доказва заснетият през 2024 г. по Националната програма „Неразказаната история на българите“ документален филм за живота и творчеството на Йордан Йовков, достъпен в YouTube канала на Министерството на образованието.

Най-младият представител сред българистите от Букурещ – лингвистът д-р Андре Радун-Беженару, въведе допълнителна информация относно историята на Секцията по български език и литература, представяйки всеки от членовете ѝ в хронологичен ред, с разяснения по отношение на областта им на специализация и факти от личните и творческите им биографии. Макар и първоначално Секцията да не се радва на голям преподавателски интерес, впоследствие, чрез привличане на кадри от Софийския и Букурещкия университет, тя се разраства и през годините нейни членове са били: гл. ас. Златка Юрфу (специалист по стара българска литература и фолклор), гл. ас. Олга Стойкович (специалист по старобългарски език и историческа граматика), гл. ас. Лаура Баз-Фотиаде (литературовед, преводач и носител на орден „Св. св. Кирил и Методий“ за принос за развитието на българската култура), гл. ас. Мария Осман Завера (съвременен български език), доц. Димитру Завера (специалист по фолклор и по българска история и цивилизация), доц. Каталина Пую (съвременна българска литература) и др.

По време на изказването си д-р Радун-Беженару отбеляза, че учебната дейност винаги е била насочена към две основни направления – лингвистика и литература. В учебната програма са включени „Структура на българския език“ (или „Съвременен български език“) и „История на българската литература“ (в миналото познат като „Български език и цивилизация“). Двата курса са придружавани от семинарни занятия, както и избираеми дисциплини, сред които „Дидактика на българския език“, предназначена за студенти, които се стремят към професионална реализация в сферата на преподаването. В края на презентацията си д-р Радун-Беженару сведе до вниманието на аудиторията впечатляващ списък от научни трудове, помагала и учебници, чието авторство принадлежи на различни членове на катедрата, както и речници и разговорници, отпечатани под ръководството на българистичния екип в Букурещкия университет.

След края на индивидуалните изложения на всеки от специалистите, проф. Липчева-Пранджева постави началото на дискусиата. На дневен ред се поставиха въпроси, които силно вълнуват и същевременно тревожат преподавателите на български език и литература в северната ни съседка. Измежду най-съществените проблеми беше откритият недостиг на кадри, който е предпоставка за настъпилите промени в динамиката на Секцията спрямо предходните етапи от нейното развитие. Те, от своя страна, създават затруднения в процеса на обучение. Към днешна дата, постоянните специалисти са само двама, което частично се обуславя и от финансовото състояние на университета, ограничаващо възможностите за разширяване на колектива. Именно на тях е поверена отговорната задача да овладеят изключително широк диапазон от научни теми, които ежегодно да поднасят по достъпен начин на своите студенти, а това задължение, на свой

ред, възпрепятства осъществяването на тясна специализация в желаната област. Въпреки неблагоприятните в някои аспекти обстоятелства, доц. Пую уточни, че по отношение на качеството на обучението компромиси никога не са били допускани и нивото му се поддържа в най-високите си стойности.

В разговора отношение взе и проф. Надя Чернева – русист и специалист по лингвокултурология в ПУ „Паисий Хилендарски“, която не скри интереса си по отношение на броя на обучаемите, които ежегодно се приемат в специалностите с българистичен профил, и запита колегите си на какъв принцип се осъществява приемът, както и каква е квалификацията, която студентите придобиват след края на курса на обучение. Д-р Радун-Беженару разясни, че приемът на нови студенти се реализира веднъж на две години, както и че Факултетът финансира 17 места, като бройката може да бъде увеличена. В този случай всеки студент над утвърдения праг заплаща самостоятелно таксата за обучение. Писмен изпит се полага само от кандидатите, които имат желание да се запишат в англоезични и романоезични специалности като „Английска филология“ и „Френска филология“, докато за останалите приемът се базира на оценките от матурите по румънски език и чужд език. Професионалната квалификация на всеки дипломирал се студент е „филолог“, но съществуват допълнителни опции за разширяване на диапазона от компетентности. Наличието на модул „Дидактика и педагогика“ спомага за заемането на преподавателска позиция не само по български език, а и по други чужди езици, докато, за да бъде придобита възможност за професионална реализация и като преводач, всеки студент би могъл да се яви на специален държавен изпит към Министерството на културата, след чието успешно полагане следва да се сдобие с документ, официално удостоверяващ новото му умение. На обсъждане бяха подложени възможностите за заемане на работни позиции по специалността – в големи корпоративни фирми, които целят да привлекат кадри, които владеят много езици, в различни министерства или посолства, в радиото, в телевизията, в печатните медии. По-сложно стои въпросът с преподавателската дейност, където опциите не са многобройни, но тя все пак би могла да се осъществява в българското училище в Букурещ „Христо Ботев“, както и в училището с представители на малцинствата в Банатската област, макар и двете институции да разполагат с вече утвърдени колективи.

Освен със запитвания проф. Чернева се включи и с кратко представяне на един от проектите на екипа на Пловдивския университет, свързан със създаването на виртуална карта на българистиката по света, чийто макет вече се намира във финалния етап на своята подготовка. Тя осведоми присъстващите какъв ще бъде принципът за организиране на съдържанието (по континенти, държави, културни и образователни институции). Накрая прикани гостите от чужбина да вземат участие в попълването на моделите, така че научната интернационална мрежа да бъде обогатена с необходимата информация. Презентация на друга инициатива на пловдивския екип направи доц. Фани Бойкова – преподавател по методика в ПУ „Паисий Хилендарски“, в ролята си на отговорно лице за разработването на магистърска програма, специализирана за преподаване на български език в чуждоезикова среда, обучение по която предстои да стартира в рамките на тази година.

В края на дискусиата думата взе проф. Липчева-Пранджева, за да изложи наблюденията си върху присъствието на старобългарския език в академичната програма на чуждестранните университети и да потърси отговор на питането си, дали този етап от развитието на езика се преподава в Букурещ. Доц. Пую обясни, че старобългарският е включен в учебните планове и колективът се стреми да поддържа статута му на важна дисциплина. Д-р Радун-Беженару акцентира върху осезаемата липса на специалисти по съответната научна област, като не пропусна да спомене и факта, че интерес за по-

задълбоченото ѝ опознаване от страна на младите кадри почти не се регистрира. С оглед на нерадостната в това отношение ситуация, проф. Липчева-Пранджева изтъкна спешната необходимост от осигуряване на дигитално академично звено, което да допринесе за по-широката достъпност на иначе труднооткриваемите материали.

Заключителните думи бяха поверени на доц. С о н я А л е к с а н д р о в а – преподавател по антична и западноевропейска литература в ПУ „Паисий Хилендарски“, чиято е заслугата за идейния замисъл за Кръглата маса и извеждането му до успешно изпълнение. Тя подчерта колко съществена е ролята на подобни срещи, тъй като те не просто разширяват границите на дискуссионното поле, така че да бъде осигурена благоприятна почва за обмен на идеи и практики, но и предоставят нови възможности за сътрудничество и взаимопомощ в търсене на работещи методи за изпълнението на отговорната мисия за разпространението на българския език и култура отвъд границите на България, превърнала всички, посветили се на нея, по думите на доц. Александрова, в „културни посланици“.

Срещата приключи с обещание за ползотворно взаимодействие между двете страни в дългосрочен план в името на общата кауза.